

FÖRDJUPNINGSPM

Nr 9. 2011

Modellbaserad prognos 2012–2015 vid
oförändrade regler inom finanspolitiken

Av Göran Hjelm

Modellbaserad prognos 2012–2015 vid oförändrade regler inom finanspolitiken

Inledning

Konjunkturinstitutets makroekonomiska prognos baseras på den finanspolitik som Konjunkturinstitutet anser är mest sannolik givet regeringens finanspolitiska ramverk.¹ Enligt regeringens regleringsbrev ska Konjunkturinstitutet utöver denna prognos göra en modellbaserad prognos av utvecklingen för vissa centrala makroekonomiska variabler baserad på ett antagande om att finanspolitiken endast omfattar åtgärder som beslutats av riksdagen. Ett sådant finanspolitiskt scenario betecknas som finanspolitik enligt ”oförändrade regler”. I den modellbaserade prognosen används Konjunkturinstitutets makromodell KIMOD.²

Denna promemoria beskriver först skillnaden i finanspolitiska antaganden mellan Konjunkturinstitutets prognos i *Konjunkturläget*, juni 2011, och den modellbaserade prognosen. Sedan redovisas övriga antaganden som görs i den modellbaserade prognosen och till sist presenteras den modellbaserade prognosen baserad på en finanspolitik enligt oförändrade regler.

Finanspolitisk prognos jämfört med finanspolitik enligt oförändrade regler

I tabell 1 visas skillnaden i finanspolitiska antaganden mellan Konjunkturinstitutets prognos och den modellbaserade prognosen med finanspolitik enligt oförändrade regler.

---

¹ Se kapitlet ”Ekonomisk politik” i *Konjunkturläget*, juni 2011, för en diskussion.

² Se www.konj.se/589.html för mer information om KIMOD.

Tabell 1 Skillnad mellan prognostiserad finanspolitik i *Konjunkturläget*, juni 2011, och finanspolitik enligt oförändrade regler

Miljarder kronor, förändring från föregående år

	2012	2013	2014	2015
Skatter från hushåll	-19	--	--	--
Skatter från företag	-3	--	--	--
Inkomster	-22	--	--	--
Offentlig konsumtion och investeringar	7	9	0	5
Transfereringar till hushåll	1	15	12	14
Utgifter	8	24	12	19
Totalt	30	24	12	19
Ackumulerad skillnad	30	54	66	85

Anm. Se kapitlet "Ekonomisk politik" i *Konjunkturläget*, juni 2011, för mer information.

Som framgår av tabell 1 skiljer det 85 miljarder kronor i ofinansierade finanspolitiska åtgärder till 2015 mellan Konjunkturinstitutets prognos och en prognos baserad på oförändrade regler inom finanspolitiken.

Antaganden i den modellbaserade prognosen

Utgångspunkten i den modellbaserade prognosen som baseras på oförändrade regler inom finanspolitiken är Konjunkturinstitutets prognos i *Konjunkturläget*, juni 2011. Den fråga som besvaras nedan är hur denna prognos förändras om finanspolitiken istället utvecklas enligt oförändrade regler (se tabell 1).

Makroekonomiska effekter av en alternativ finanspolitisk prognos beror både på om den alternativa finanspolitiken är a) *föväntad* eller *oföväntad* samt om den b) avviker *temporärt* eller *permanent* från finanspolitiken i Konjunkturinstitutets prognos. Som förklaras nedan så anser Konjunkturinstitutet att det är mest realistiskt att en finanspolitik enligt oförändrade regler 2012–2015 modelleras som *successivt oföväntade*, *temporära* avvikelser från Konjunkturinstitutets prognos.

I regeringens finanspolitiska ramverk³ är överskottsmålet en central del. Konjunkturinstitutets finanspolitiska prognoser baseras därför på att överskottsmålet, enligt Konjunkturinstitutets tolkning, uppfylls i prognosen med eventuell hänsyn till resursutnyttjandet när så är påkallat. Det innebär att Konjunkturinstitutet antar att ekonomins aktörer (hushåll, företag och Riksbank) också agerar utifrån att överskottsmålet uppfylls framöver, oavsett eventuella kortfristiga avvikelser från målet.

I och med överskottsmålets centrala ställning är en finanspolitisk prognos baserat på oförändrade regler orealistisk eftersom sparandet då i normalfallet överskrider överskottsmålet under prognosåren.⁴ Den centrala frågeställningen är därmed att definiera och beräkna en *realistisk* prognos givet att en *orealistisk* finanspolitik, trots överskottsmålet, skulle realiseras. Enligt Konjunkturinstitutets uppfattning är det mest ändamålsenligt att en finanspolitik baserat på oförändrade regler, relativt Konjunkturinstitutets prognos, modelleras som:

1. *oväntad* eftersom det, som nämndes ovan, är mest realistiskt att anta att ekonomins aktörer förväntar sig att finanspolitiken bedrivs i linje med överskottsmålet, och

³ Se "Ramverk för finanspolitiken", Regeringens skrivelse 2010/11: 79.

⁴ Som framgår i kapitlet "Ekonomisk politik", avsnittet "Finanspolitiken 2011–2015" i *Konjunkturläget*, juni 2011, uppgår konjunkturjusterat sparande till 3,7 procent 2015 vid oförändrade regler inom finanspolitiken. Givet överskottsmålet är det, enligt Konjunkturinstitutets uppfattning, inte en realistisk prognos.

2. *temporär*, i bemärkelsen att avvikelserna från Konjunkturinstitutets prognostiserade finanspolitik (och därmed överskottsmålet) är tillfällig. Detta eftersom överskottsmålet är fastställt av riksdagen och därmed bör antas gälla på sikt.

Finanspolitiken enligt oförändrade regler i modellberäkningen föreligger åren 2012–2015. När finanspolitik enligt oförändrade regler oväntat bedrivs 2012 är det viktigt att ta ställning till om aktörerna i ekonomin då tror att oförändrade regler kommer att realiseras även 2013–2015. Givet överskottsmålet anser Konjunkturinstitutet att detta inte är en rimligt. Istället anser Konjunkturinstitutet att det är mest realistiskt att betrakta finanspolitik enligt oförändrade regler som (delvis) oväntad *varje år* 2012–2015.

Det innebär att ekonomins aktörer 2012 blir överraskade av att finanspolitiken förs enligt oförändrade regler. Överraskningen består då av de 30 miljarder som framgår av tabell 1 ovan. Under 2012 förväntar sig ekonomins aktörer att finanspolitiken 2013 och framåt successivt (40 procent per år; se fotnot 5) anpassas mot Konjunkturinstitutets prognos (se diagram 1, tunn, streckad linje, ”Förväntan 2012 för 13-20”).⁵ Sedan 2013 när finanspolitiken åter förs enligt oförändrade regler blir ekonomins aktörer (delvis) överraskade igen. Den ackumulerade skillnaden i finanspolitik 2012–2013 är $30+24=54$ miljarder kronor (se tabell 1). År 2013 blir aktörerna dock endast överraskade med $0,4*30+24=36$ miljarder kronor eftersom de, som beskrevs ovan, trodde på en successiv (och inte omedelbar) anpassning av skillnaden 2012 (skillnaden minskar med 40 procent per år, se fotnot 5). På motsvarande sätt blir aktörerna överraskade både 2014 och 2015. Efter 2015 anpassas finanspolitiken i successivt till Konjunkturinstitutets prognos.⁶

Diagram 1 sammanfattar hur de beskrivna finanspolitiska förväntningarna ser ut vid olika tidpunkter.

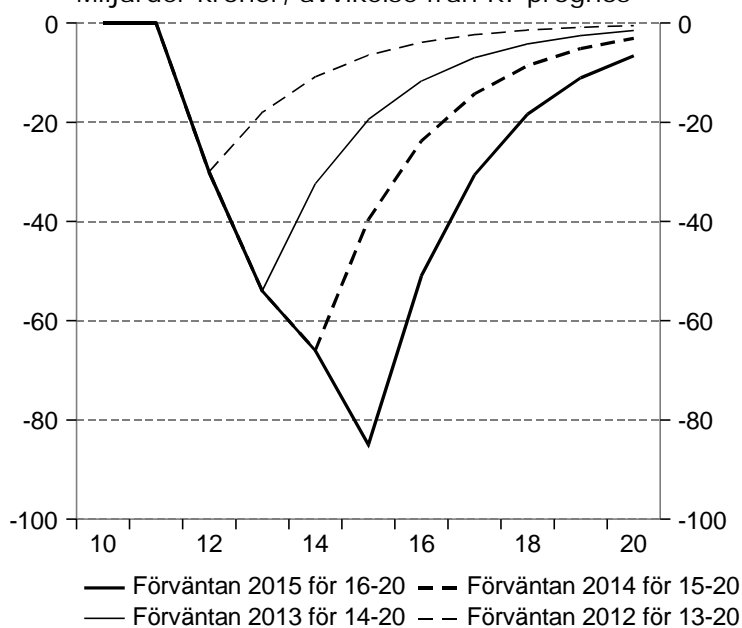
---

⁵ Hur lång tid denna förväntade anpassning rimligen bör ta är naturligtvis svårt att veta något om. I beräkningarna antas att den finanspolitiska avvikelserna mellan oförändrade regler och Konjunkturinstitutets prognos år t förväntas minska med 40 procent år $t+1$ och sedan ytterligare 40 procent mellan $t+1$ och $t+2$ osv.; se diagram 1. Den modellbaserade prognosen blir dock snarlik om hastigheten i anpassningen skulle fördubblas till 80 procent per år. Det beror på att två motverkande effekter i princip tar ut varandra. Å ena sidan innebär en snabbare finanspolitisk anpassning mot Konjunkturinstitutets prognos att effekterna av den oväntade finanspolitiken minskar. Å andra sidan blir ekonomins aktörer i detta fall än mer överraskade varje år då deras finanspolitiska förväntan visar sig vara fel. Exempelvis blir Riksbankens räntebana, med facit i hand, allt för hög vid varje tidpunkt eftersom den baseras på en mindre avvikelse för finanspolitiken än vad som kommer visa sig bli fallet.

⁶ I KIMOD appliceras en teknik som möjliggör beräkning av successivt oförväntade avvikelser från ett huvudscenario. Modellberäkningarna startar 2012 då effekterna på huvudscenariot 2012 och framåt av den oväntade avvikelserna 2012 prognostiseras. Den förväntade framtida utvecklingen (inklusive aktörernas förväntningar) av denna modellberäkning för 2013 och framåt sparas. Sedan görs en ny modellberäkning som startar 2013 baserat på den nyss sparade utvecklingen. År 2013 sker en ny oväntad avvikelse som gör att ekonomins aktörer ändrar sina beslut och förväntningar 2013 och framåt jämfört med den första modellberäkningen. Motsvarande beräkningar görs sedan för 2014 och 2015. Den modellbaserade prognosen binds sedan samman där år 2012 tas från den första modellberäkningen, år 2013 från den andra och så vidare (se nedan diagram 2 för en grafisk beskrivning).

Diagram 1 Ofinansierade åtgärder

Miljarder kronor, avvikelse från KI-prognos

Källa: Konjunkturinstitutet.

I och med att scenariot med finanspolitik enligt oförändrade regler modelleras som successivt oförväntade, temporära avvikelser från Konjunkturinstitutets prognos kan de makroekonomiska effekterna i nästa avsnitt jämföras med resultat i litteraturen beträffande finanspolitiska multiplikatorer. Som nämntes i inledningen används Konjunkturinstitutets makromodell KIMOD i beräkningarna.⁷ Konjunkturinstitutets bedömning är att KIMOD:s multiplikatorer ligger i mittfåran bland empiriska resultat och makromodeller som används vid policyorganisationer världen över.

Det är värt att betona att de makroekonomiska effekterna av finanspolitiken är helt beroende av ovanstående antaganden avseende förväntningsbildningen kring överskottsmålets uppfyllelse. Om en finanspolitik med oförändrade regler istället skulle tolkas som ett steg mot ett permanent högre överskottsmål skulle den modellbaserade prognosen se annorlunda ut. Konjunkturinstitutet tolkar att den adekvata frågeställningen om oförändrade regler handlar om hur kortfristiga variationer av finanspolitiken under de närmaste åren påverkar konjunkturutvecklingen när ekonomins aktörer utgår från att överskottsmålet är ankaret inom finanspolitiken och därför kan förväntas att uppfyllas.

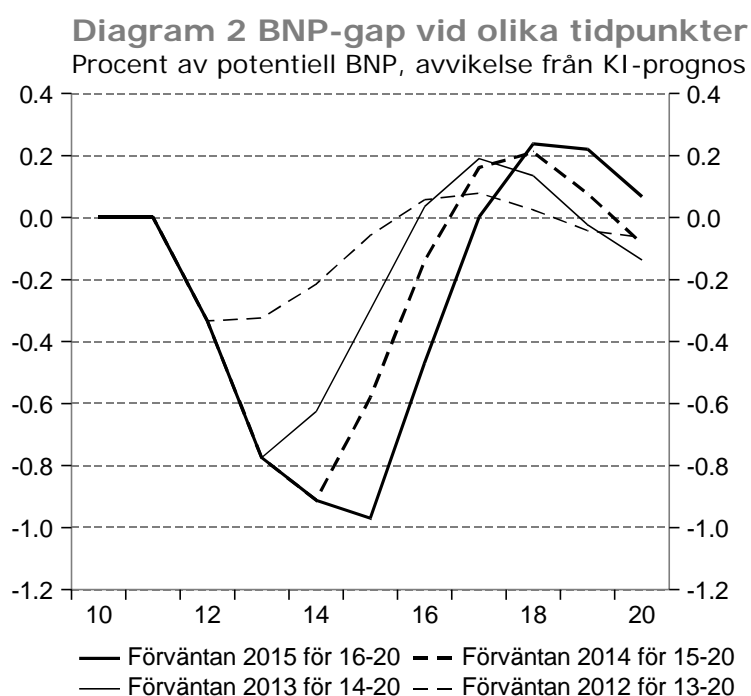
Slutligen bör noteras att Konjunkturinstitutet i den modellbaserade prognosen ej beaktar eventuella långsiktiga effekter av finanspolitik på exempelvis BNP och sysselsättning. Detta eftersom sammansättningen av finanspolitiken 2012–2015 inte är känd.

⁷ Se Bergvall m.fl. (2007), "KIMOD 1.0. Documentation of NIER's dynamic general equilibrium model", working paper 100, för en beskrivning av modellen.

Modellbaserad prognos med finanspolitik enligt oförändrade regler

Den modellbaserade beräkningen av hur prognosen skulle se ut om finanspolitik enligt oförändrade regler oväntat skulle realiseras visas i tabell 2 nedan och i diagram 3–15 (Bilaga 1).

I syfte att illustrera vad de olika finanspolitiska förväntningarna innebär, visas de modellbaserade prognoserna av BNP-gapet som avvikelse från Konjunkturinstitutets prognos *vid olika tidpunkter* i diagram 2 (se fotnot 6 för en kort beskrivning hur KIMOD använts i beräkningarna). Som framgår av diagrammet (och som diskuterades ovan) blir ekonomins aktörer överraskade varje år av att finanspolitiken inte följer Konjunkturinstitutets finanspolitiska prognos. Därför blir BNP-gapet lägre än förväntat varje år 2012–2015. Det slutgiltiga BNP-gapet i scenariot med oförändrad politik utgörs av den tjocka, heldragna linjen. Den innefattar den realiserade historien i scenariot med oförändrade regler fram till 2014 och sedan modellberäkningen 2015–2020.

Källa: Konjunkturinstitutet.

SKILLNADER I PROGNOSEN VID OFÖRÄNDRADE REGLER INOM FINANSPOLITIKEN

Det är viktigt att betona att även Riksbanken blir överraskad av den oväntade finanspolitiken. Alternativet vore att Riksbanken med säkerhet skulle tro på att oförändrade regler skulle gälla fram till och med 2015 för att finanspolitiken därefter skulle anpassas mot överskotts-målet. Givet överskottsmålets ställning som diskuterades ovan så anser Konjunkturinstitutet att det inte är realistiskt att Riksbanken skulle förvänta sig att finanspolitiken skulle bryta mot överskottsmålet under så många år.

Som framgick av tabell 1 innebär oförändrade regler att skatterna blir högre och att utgifterna blir lägre 2012–2015. Därför kommer återhämtningen i ekonomin, såsom den beskrivs i *Konjunkturläget*, juni 2011, bli långsammare (se tabell 2). BNP-tillväxten blir i genomsnitt 2,7 procent per år 2012–2015 jämfört med 3,0 i Konjunkturinstitutets prognos (se diagram 4). Det medför att BNP-gapet fortfarande är negativt 2015 (se diagram 3). Den lägre BNP-

tillväxten beror på att skatterna är högre och att transfereringarna är lägre för hushållen, vilket innebär att tillväxten i hushållens konsumtion blir lägre (se diagram 5). Dessutom blir BNP-tillväxten lägre då offentlig konsumtion och offentliga investeringar är lägre vid oförändrade regler (se diagram 6).

Den svagare efterfrågeutvecklingen innebär att Riksbanken väljer en lägre räntebana då finanspolitiken förs enligt oförändrade regler (se diagram 14). Det verkar för att öka investeringarna men den försämrade produktionsutvecklingen drar åt motsatt håll. Sammantaget blir effekterna på tillväxten i de fasta bruttoinvesteringarna små (se diagram 7). Den lägre nominella räntan innebär också till en sammantaget något lägre realränta, vilket bidrar till att försvaga den reala växelkursen. Det förklarar den något högre exporttillväxten (se diagram 8).

Den svagare BNP-tillväxten innebär tillväxten i antalet arbetade timmar (se diagram 10) och i antalet sysselsatta (se diagram 11) blir lägre jämfört med Konjunkturinstitutets prognos. Arbetslösheten blir därför högre (se diagram 12) vilket dämpar löneökningstakten. Den nominella växelkursen apprecieras något på sikt på grund av att den tillfälligt långsammare inflationstakten ger en lägre prisnivå jämfört med Konjunkturinstitutets prognos (se diagram 15). Det bidrar också till en lägre importerad inflation. Detta tillsammans med den långsammare efterfrågeutvecklingen och den lägre löneökningstakten dämpar inflationstakten (se diagram 13).

Tabell 2 Modellbaserad prognos vid oförändrade regler inom finanspolitikenÅrlig procentuell förändring respektive procent. (Prognos *Konjunkturläget*, juni 2011 i parentes).

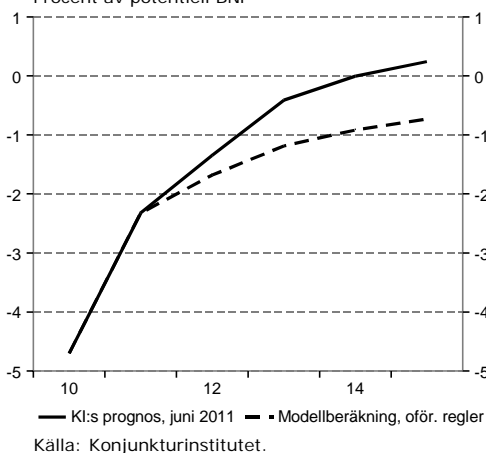
	2012	2013	2014	2015
BNP	3,0	2,8	2,7	2,5
	(3,3)	(3,3)	(2,8)	(2,6)
Hushållens konsumtion	3,2	2,8	2,5	2,8
	(3,9)	(3,8)	(3,5)	(3,4)
Offentlig konsumtion och investeringar	-0,2	-0,2	0,8	0,3
	(-0,7)	(6,0)	(3,3)	(3,4)
Fasta bruttoinvesteringar	9,5	10,8	5,9	4,8
	(9,5)	(11)	(6,0)	(4,5)
Export	6,6	6,6	6,2	6,2
	(6,5)	(6,5)	(6,0)	(5,8)
Import	6,6	7,3	6,8	6,6
	(7,0)	(7,8)	(7,2)	(6,7)
Antal arbetade timmar	0,9	0,7	1,1	0,5
	(1,2)	(1,2)	(1,3)	(0,8)
Sysselsättning 15-74 år	0,7	0,8	0,7	0,5
	(1,0)	(1,3)	(0,9)	(0,8)
Arbetslöshet 15-74 år	7,4	7,3	7,1	6,9
	(7,2)	(6,7)	(6,4)	(6,0)
BNP-gap	-1,7	-1,2	-0,9	-0,7
	(-1,3)	(-0,4)	(0,0)	(0,2)
KPIF	1,5	1,9	1,9	1,9
	(1,6)	(2,0)	(2,1)	(2,1)
KIX, växelkursindex	105,2	103,7	102,5	102,4
	(105,2)	(104)	(103)	(102,7)
Reporänta	2,5	3,2	3,6	3,4
	(2,6)	(3,5)	(4,0)	(4,0)
Finansiellt sparande	1,1	1,7	2,3	3,0
	(0,5)	(0,7)	(1,2)	(1,5)
Konjunkturjusterat sparande	2,1	2,7	3,1	3,7
	(1,3)	(1,3)	(1,5)	(1,6)

Anm. Kalenderkorrigerade siffror visas för BNP, dess delar på användningssidan samt arbetade timmar. Reporäntan avser årsgenomsnitt.

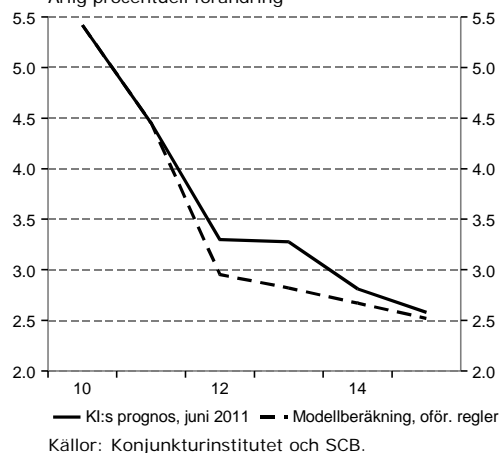

Bilaga 1: Diagram med modellbaserad prognos

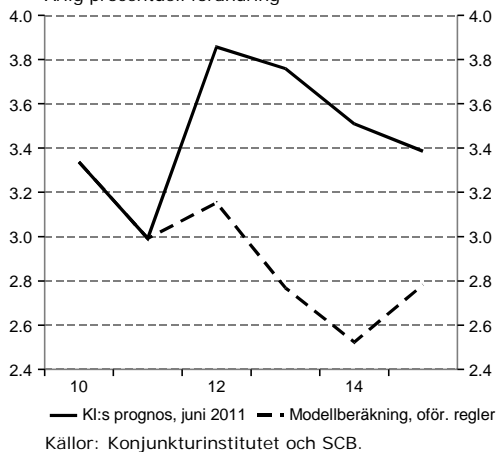
Diagram 3 BNP-gap
Procent av potentiell BNP

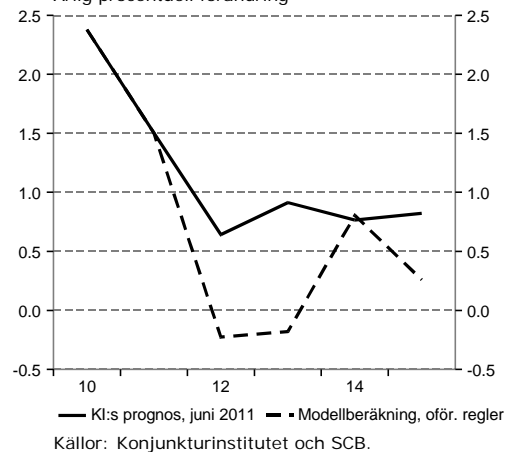
Diagram 4 BNP
Årlig procentuell förändring

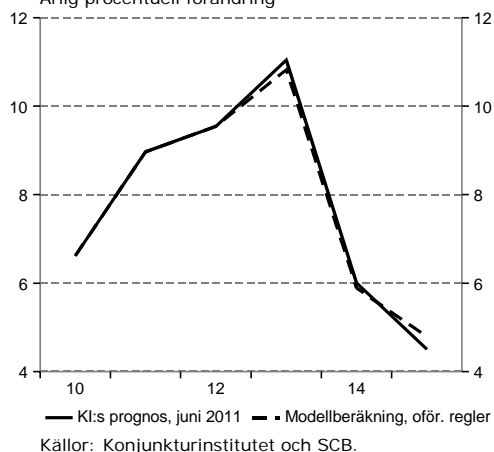
Diagram 5 Hushållens konsumtion
Årlig procentuell förändring

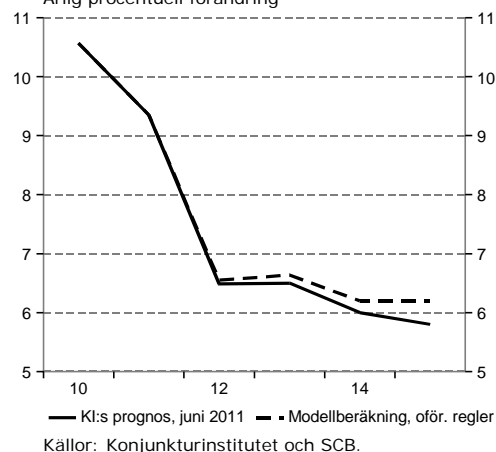
Diagram 6 Offentlig kons. och invest.
Årlig procentuell förändring

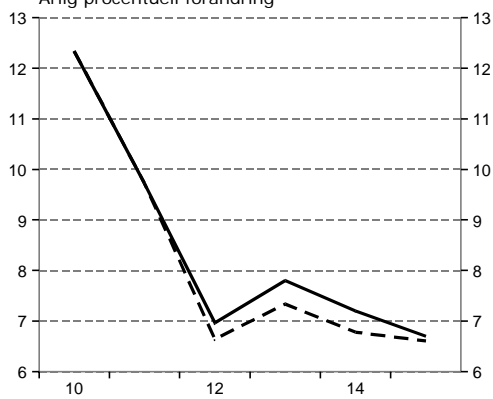
Diagram 7 Fasta bruttoinvesteringar
Årlig procentuell förändring

Diagram 8 Export
Årlig procentuell förändring

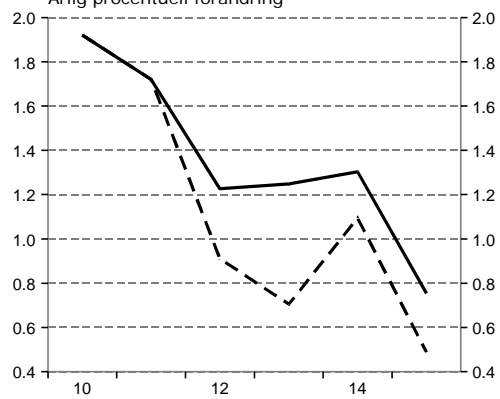

Diagram 9 Import
Årlig procentuell förändring

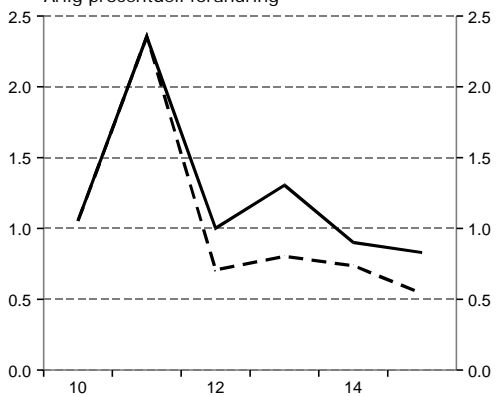
— KI:s prognos, juni 2011 - - Modellberäkning, oför. regler
Källor: Konjunkturinstitutet och SCB.

Diagram 10 Arbetade timmar
Årlig procentuell förändring

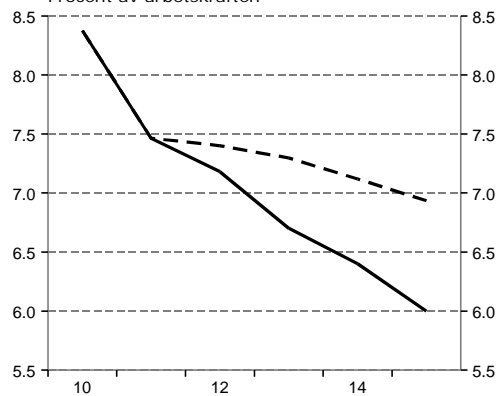
— KI:s prognos, juni 2011 - - Modellberäkning, oför. regler
Källor: Konjunkturinstitutet och SCB.

Diagram 11 Sysselsättning
Årlig procentuell förändring

— KI:s prognos, juni 2011 - - Modellberäkning, oför. regler
Källor: Konjunkturinstitutet och SCB.

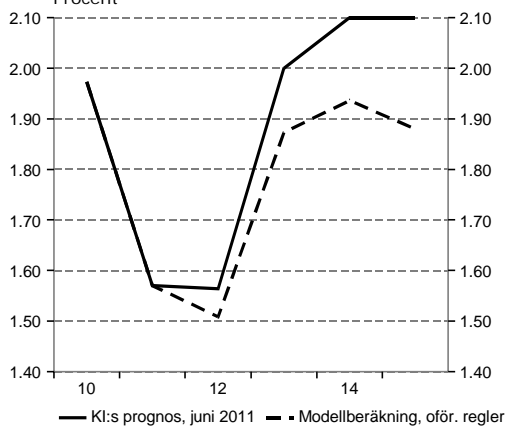
Diagram 12 Arbetslöshet
Procent av arbetskraften

— KI:s prognos, juni 2011 - - Modellberäkning, oför. regler
Källa: Konjunkturinstitutet och AKU.

Diagram 13 KPIF-inflation

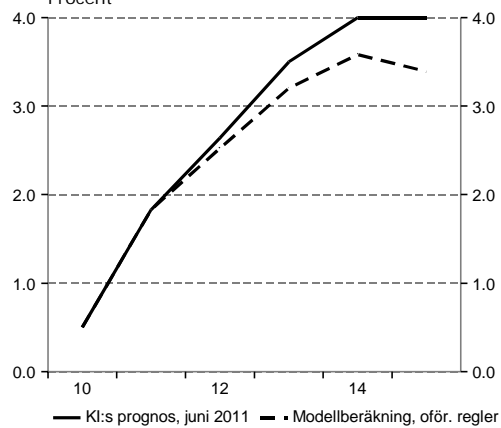
Procent

Källa: Konjunkturinstitutet och SCB.

Diagram 14 Reporänta

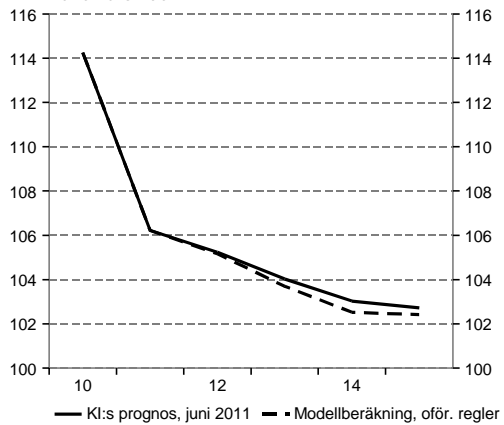
Procent

Källa: Konjunkturinstitutet och Riksbanken.

Diagram 15 KIX

Växelkursindex

Källa: Konjunkturinstitutet och Riksbanken.